

ARKITEKTUR HOVEDSTAD 2023

Noget nyt, noget gammelt, noget grønt
Arkitekter genbruger bygninger i kampen mod klimakrisen

Sentimentale favoritter og forhadet nybyggeri
Københavnske kulturpersonligheder vurderer byens arkitektur

Københavnerpicnic og arkitekturløb
Gå på opdagelse i programmet

EN BY FOR ALLE

København hyldes for sin arkitektur, men arkitektur kan også holde folk udenfor. Caspar Eric går i brechen for en by, hvor der er mere lige adgang for alle.

HVERDAGSARKITEKTUR OG VERDENSARKITEKTUR

København, vores hovedstad, er en lille storby i den globale målestok. Der er ikke langt til vandet, og der er ikke langt til landet. Der er heller ikke langt til naboen, og man kan cykle til det meste. Sin størrelse til trods inspirerer København og danske arkitekter den globale omverden med projekter, der har mennesker i centrum. Et byliv, hvor hverdagen er vigtig.

2023 bliver et år, hvor arkitekturen i København får ekstra meget opmærksomhed. Danmarks hovedstad er udnævnt af UNESCO og den internationale arkitektforening UIA til verdens arkitekturhovedstad - World Capital of Architecture - i 2023. Det fejrer vi med et brag af et år, hvor københavnere, danskere og besøgende inviteres til at fejre al den arkitektur vi har til fælles, når vi ser tilbage, og alt det vi kan gøre sammen, når vi kigger frem. Derfor kalder vi årets tema for "Copenhagen in Common – vi har byen til fælles". Året igennem bliver der masser af muligheder for at dykke ned i byens arkitektur, at lade eksperimenter boble op i byens rum og kalde til debat om bæredygtig byudvikling.

For at fejre udnævnelsen som verdens arkitekturhovedstad er Københavns Kommune gået sammen med arkitektbranchen samt kultur- og erhvervslivet for at skabe et program inden for tre hovedområder: Historie, hverdag og natur, der har relevans for både københavnere og besøgende. Både for dem, der ikke plejer at tale om arkitektur, og for os, der er helt fordybede i fagområdet. Resultatet får du en smagsprøve på her i tillægget.

Der er både dybsindige debatter, sanselige oplevelser, udstillinger, rundvisninger til nye bydele, byrum og byggerier og meget, meget mere på plakaten. I det hele taget vidner det store program om en kolossal mangfoldighed og kærlighed til København. Det er derfor med stor stolthed, at jeg, på vegne af alle vores samarbejdspartnere, inviterer dig til at gå på opdagelse i årets program og ude i byen. Jeg glæder mig til at se dig.

Velkommen til Arkitekturhovedstad 2023!

Camilla van Deurs
Stadsarkitekt, Københavns Kommune



INDHOLD

2 Intro
Stadsarkitekten byder velkommen til Arkitekturhovedstad 2023.

3 Inspiration
Udstillinger, københavnerpicnic og tips til Arkitekturhovedstad 2023.

4 Mesterarkitekten er død, kollektivet længe leve
Interview med arkitekt i BIG Lisbet Fritze Trentemøller om kollektive arbejdsprocesser.

9 Fremtiden kommer
Stadsarkitekten fortæller om fremtidens København.

10 Highlights Arkitekturhovedstad 2023
Få overblik over de mange aktiviteter og begivenheder i arkitekturåret 2023.

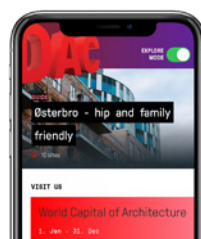
12 Bag facaden
Kom med bag facaden på byens gemte og glemte arkitektur.

16 Overvurderet, undervurderet
Læs hvad fotograf Petra Kleis, DJ og TV-kok Christel Pixi og kunstner Farshad Farzankia mener om byens arkitektur.

17 Noget nyt, noget gammelt, noget grønt
Læs, hvordan ambitiøse tegnestuer arbejder med at gøre byen lidt grønnere ved at genbruge gamle bygninger i stedet.

19 Arkitekturåret er også for børn
Farvelæg byen og design dit eget spir.

Se det fulde og opdaterede program på arkitekturhovedstad2023.dk



Hent Copenhagen Architecture Guide

Gå på opdagelse i dansk arkitektur på en helt ny måde. Med Dansk Arkitektur Centers app kan du navigere gennem Danmarks arkitekturhistorie, blive inspireret og få indblik i arkitektoniske tendenser. Tag også på guidet ture ud i København med app'en og oplev, hvordan byen har udviklet sig.

HØJDEPUNKTER

Arkitekturhovedstad 2023

Kåringen af København som hele verdens arkitekturhovedstad fejres med en bred palette af events. Private palæer inviterer offentligheden indenfor, den zoologiske have holder workshops i dyrearkitektur, og politikere, arkitekter og kulturpersonligheder debatterer, hvordan fremtidens København skal se ud.

Her er nogle af højdepunkterne.

Find det fulde program på arkitekturhovedstad2023.dk og følg året på Instagram [@arkitekturhovedstad](https://www.instagram.com/arkitekturhovedstad)



Boligværkstedet i Jernbanebyen

Gå på opdagelse i fremtidens boligbyggeri i Københavns helt nye bydel, Jernbanebyen, når det ambitiøse projekt Living Places Copenhagen åbner på Earth Day, den 22. april. Udforsk de syv Living Places-prototyper; to færdige huse i fuld skala og fem åbne pavilloner med Danmarks laveste klimaaftryk. De viser vej til en ny, bæredygtig tilgang til at bygge hjem, som gavner både mennesker og planeten, og er skabt af VELUX, EFFEKT og Moe og bygget af Enemærke & Petersen. Dagen byder på debatter, workshops og rundvisninger, der sætter fokus på byggeriets rolle i synergien mellem boliger og samfund. Arrangementet er gratis.

Tidspunkt: 22. april kl. 10:00 - 15:00

Sted: Boligværkstedet

arkitekturhovedstad.kk.dk/earth-day-paa-boligvaerkstedet

By hack: En Plads til alle

Howdan skaber vi en by for flere? Vær med, når vi hacker Israels Plads og skaber plads til alle.

Eventet En Plads Til Alle sætter fokus på inkluderende arkitektur og universelt design. Eventet byder på inkluderende arkitektur fra arkitektstuderende, spændende talks med kendte personligheder inden for kunst og arkitektur, sanserige aktiviteter for hele familien, og muligheden for at være med til at hacke Israels Plads, så den bliver tilgængelig for endnu flere. Det gratis event arrangeres af Københavns Kommune og Bevica Fonden.

Tidspunkt: 16. september kl. 10:00 - 18:00

Sted: Israels Plads, Linnégade 3

Københavnerpicnic og langbordsmiddage

Kom med til bydelpicnic i København. Gå på opdagelse i din egen bydel eller tag på besøg i en ukendt del af byen. Hvert lokalområde afholder en helt særlig langbordsmiddag på et sted, der har en særlig betydning for bydelen. En hemmelig have, en overset plads, den lokale skolegård, en gammel kirke. Herfra arrangeres rundture og underholdning med fokus på bydelens arkitektur og din mad tilberedes naturligvis af lokale spisesteder og producenter.

Tidspunkt: 11. juni

Sted: Hele byen

arkitekturhovedstad.kk.dk/den-store-koebenhavnerpicnic-2023

Udstilling: Copenhagen in Common

Udstillingen Copenhagen in Common zoomer ind på København, og ser nærmere på nogle af de steder, hvor fællesskabet har særlig gode betingelser. Vi spørger københavnere, tilflytterne, pendlerne og turisterne hvor København er bedst, hvor i byen de føler sig hjemme og hvilke byrum, der virker modsat? Samtidig spørger vi arkitekterne bag projekterne hvad der er lykkedes, hvilke projekter, de er særligt glade for, og hvad der kunne være bedre.

Udstillingen er støttet af den filantropiske forening Realdania.

Tidspunkt: Fra 5. maj - med offentlig åbningsfejring 4. maj kl. 16.00

Sted: Dansk Arkitektur Center (DAC)

dac.dk/udstillinger/copenhagen-in-common



ANNONCØRBETALT TILLÆG Arkitekturhovedstad 2023. Finansieret af Københavns Kommune, Dansk Arkitektur Center og Bevica Fonden, marts 2023.
UDGIVER Politiken Annoncer, Rådhuspladsen 37, 1785 Kbh V. Tlf. 33 47 29 82. ANSVARSHAVENDE Annoncedirektør Thomas Hervø, thomas.hervoe@pol.dk SALGS-KONSULENT Pajtim Islami REDAKTION Programsekretariatet Københavns Kommune, Dansk Arkitektur Center, Bevica Fonden, Mikkel Bechshøft (Intet Mindre), Politiken Brand Studio, politikenbrandstudio@pol.dk, Kreativ chef Kristine Kaalund, Kommerciel redaktør Michelle Arrouas, Art direction Politiken Brand Studio OPLAG Politiken FORSIDEFOTO Dennis Morton. Arkitekturhovedstad 2023, Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen, Njalsgade 13, 2300 København S, copenhagenincommon@kk.dk, arkitekturhovedstad2023.dk

Med forbehold for ændringer og trykfejl.



MESTERARKITEKTEN ER DØD, KOLLEKTIVET LÆNGE LEVE

Stjernearkitekter og ikonbyggerier står for fald, og kollektivet vinder frem i arkitektfaget. For mens myten om den egenrådige mesterarkitekt trives i medierne, så har komplekse byggerier og nye krav om alt fra bæredygtighed til borgerinddragelse gjort arkitekturen til et mere kollektivt foretagende, end det nogensinde før har været.

Tekst Michelle Arrouas Foto Simon Læssøe og Rainer Tepper

De fleste danskere er nok bekendt med navnet Bjarke Ingels og hans arkitektgruppe BIG. Mange vil være i stand til at nævne et par af de mest berømte projekter, der bærer dets navn - fra danske CopenHill, LEGO House og Tirpitz Museum til Googles nye hovedkvarter i Californien, MECA-museet i Bordeaux og NASA's nye astronaut-habitat på månen.

Færre vil måske være bekendte med, at det sidste initial i firmaets navn BIG står for gruppe, og kun de indviede vil vide, at gruppen er lige så vigtig som Bjarke Ingels. Bag enhver stjernearkitekt står der nemlig en tegnestue, og i Bjarke Ingels' tilfælde er den cirka 700 ansatte stor.

"Jeg tror, der er mange, der bliver overraskede over, hvor kompleks en proces det er at tegne en bygning, og det ville nok også komme bag på mange, hvor kollektiv en proces det er," siger Lisbet Fritze.

Hun arbejder som arkitekt på BIG's hovedkvarter i Valby, hvor 350 af BIG's 700 ansatte sidder. Tidligere arbejdede hun for BIG's kontor i New York, og hun har været med til at tegne alt fra enfamiliehuse til kontorbygninger og højhuse. Lisbet Fritze kan imidlertid ikke pege på et projekt, som hun alene kan tage ejerskab over. Designprocessen er nemlig et samarbejde, hvor forskellige fagligheder, idéer og løsninger sammenfiltres.

"Det er en meget kollektiv proces, når vi tegner, nærmest uden nogen som helst form for hierarki. Og det er meget svært at destillere det og sige at, en idé kom fra en arkitekt og en anden idé fra en anden - det hele flyder sammen. Vi plejer at sige, at det er lige meget, om en idé kommer fra en praktikant eller partner, hvis bare den er god, og det passer faktisk. Arkitekturen sker på idéernes præmisser, snarere end på én persons præmisser."

Modernistiske mesterarkitekter

BIG gør en dyd ud af det kollektive, men arkitektgruppen er langt fra den eneste, der tager den tilgang, ligesom det ikke er noget nyt, at arkitektur ikke er et enkeltmandsforetagende. Det fortæller Boris Brorman Jensen, der er arkitekt, konsulent, og har skrevet et essay om samskabelse i arkitekturen i bogen Co-Creating Architecture.

"Arkitektur er som bunden kunstart altid et resultat af et samarbejde, og det at tænke, tegne, designe og opføre en bygning er altid en samskabelsesproces.

99.9% af bygninger er så komplekse teknisk, juridisk, økonomisk og designmæssigt, at ingen ville kunne tegne dem alene. Idéen om en gammel hvidhåret mand, der sidder og blyants-tegner en bygning, som en anonym slavehær så går i gang med at opføre, har heldigvis aldrig haft meget med virkeligheden at gøre," fortæller Boris Brorman Jensen.

Når begreber som *starchitect* alligevel går sin sejrsgang i medier verden, skyldes det blandt andet, at myten om mesterarkitekter lever i bedste velgående. Mesterarkitekterne selv, de fleste af dem modernister, er imidlertid for længst afgået ved døden.

"Selv arkitekter som Le Corbusier, Frank Lloyd Wright og Mies van der Rohe, som var kendte for en egenrådig tilgang, havde store kontorer med masser af medarbejdere," siger Boris Brorman Jensen.

Kollektivet kan mere

Mens der altid har været folk omkring de arkitekter, der var en tegnestues ansigt udadtil, har deres status ikke altid været den samme. De sidste mange år er der imidlertid sket et skred, og de fleste arkitektbureauer pryder sig ikke bare ved at have mange kompetente arkitekter til at arbejde på hvert projekt. Arkitekturen inddrager i stigende grad også folk med andre fag-eksperter - eksempelvis biologer, antropologer og bæredygtigheds-eksperter - såvel som borgere, under et begreb, der kaldes *co-creation*, på dansk samskabelse.

"Co-creation er blevet et mainsteam ord, som bliver brugt af rigtigt mange om rigtigt mange processer. Det dækker over, at man arbejder fælles på tværs af fagligheder, og det er en nyere måde at arbejde på på tegnestuer, som er blevet meget populær. Det er med til at berige arkitekturen, for det rejser spørgsmål til nogle af de ting, vi plejer at arbejde på," siger Anne Corlin, der er ansat som adjunkt på Arkitektskolen Aarhus.

Ifølge Boris Brorman Jensen er det ikke helt tilfældigt, at en arkitektgruppe som BIG i så høj grad har taget idéen om den kollektive skabelsesproces til sig. Han fortæller, at Bjarke Ingels er en del af den første generation af arkitekter, hvor tegnestuen gik fra at tage navn efter den ledende kreative figur til i stedet at komme på et gruppenavn, ligesom en kunstnergruppe. Samtidig begyndte man at se flere projekter, hvor en blanding af by- og landskabsarkitekter, kunstnere og antropologer arbejder sammen om at skabe noget, der handler mere om at lytte til borgernes behov og mindre om at udleve en kendt arkitekts visuelle vision.

Det er Superkilen i København, en offentlig park som hylder Nørrebro's diversitet, et eksempel på. Projektet er ikke bare et samarbejde mellem BIG, kunstnergruppen Superflex og landskabsarkitekterne hos Topotek1, men også af, at lokale beboere og naboere blev inddraget. Som et andet eksempel nævner Boris Brorman Jensen det københavnske Center for Kræft og Sundhed, som er tegnet af Nord Architects, der har specialiseret sig i at skabe bygninger i samarbejde med de mennesker, der skal bruge dem:

"Der er ikke bare blevet læst et program, men virkelig lyttet, sanset og forstået. Arkitekterne har forsøgt virkelig at forstå, hvad arkitekturen skal kunne et sted, der skal hjælpe folk til at komme til hægterne efter forfærdelige kræftbehandlinger, eller til at vænne sig til tanken om, at de skal dø. At lytte og have empati er blevet en ny fagekspertise for arkitekter."

Design Charettes og tryktestning

BIG holder til i en gammel kapselafabrik i Valby. Her er der så højt til loftet, at der kan opføres meterhøje arkitekturmodeller af de projekter, de forskellige, skiftende teams arbejder på. Modellerne bliver lavet tidligt i forløbet, for på den måde er det nemt for de andre ansatte at komme med input til designet, også selvom de ikke arbejder på det ansvarlige team.

Det er bare en af de mange måder, man hos BIG forsøger at fremme samarbejde, idéudveksling og åbne, kollektive designprocesser på.

"Vi har ikke nogle faste siddepladser, vi roterer pladser alt efter hvilke projekter, vi arbejder på, så vi har hele tiden nye naboer. Vi sidder også sammen i en stor gruppe - det er ikke sådan, at arkitekterne sidder for sig, og administrationen og konstruktørerne et andet, vi sidder blandet, så vi kan få forskellige faglighedens input på designet. Det giver en super god dynamik og fællesskabsfølelse, at alle afdelingerne sidder sammen," fortæller Lisbet Fritze.

BIG gør også meget ud af det, der kaldes Design Charrette. Tidligt i et projekt, efter et team har researchet og analyseret det brief, kunden har givet dem, indkalder det ansvarlige team resten af gruppen til et møde.

"Vi vil gerne være så mange som muligt, for vi vil gerne have endnu flere hjerner til at kigge på, om der er noget, vi har misset. Vi gør meget ud af at trykteste vores idéer så grundlæggende som muligt. Og vi lytter til alle idéerne, uanset om de kommer fra en arkitekt, biolog eller en ingeniør, og uanset om de kommer fra en



"Jeg tror, der er mange, der bliver overraskede over, hvor kompleks en proces det er at tegne en bygning, og det ville nok også komme bag på mange, hvor kollektiv en proces det er."

Lisbet Fritze



praktikant eller en partner. Det er vildt givende at få de andres input og at folk med forskellige vinkler og fagligheder kigger på det," fortæller Lisbet Fritze.

Mere komplekse byggesager kræver bredere vifte af eksperter

Mens mange af BIG's 700 ansatte er arkitekter, så har en voksende andel andre baggrunde. I takt med, at der kommer flere og flere krav til alt fra bæredygtighed og biodiversitet til borgerinddragelse og en bygnings sociale konsekvenser er det nemlig blevet nødvendigt for tegnestuerne også at trække på andre fagpersoner:

"Vi har altid arbejdet med andre fagligheder, men paletten er blevet bredt ud, for byggeopgaverne er blevet mere komplekse. Det har skabt en større bevidsthed om, hvordan man med fordel kan samarbejde med eksempelvis bæredygtighedseksperter. Man kan ikke længere bare hive nogle ind til sidst og spørge, hvordan en bygning påvirker miljøet, det skal tænkes aktivt ind i designprocessen fra starten af," siger Anne Corlin.

Det er noget af det, Lisbet Fritze nyder mest ved at arbejde hos så stor og ambitiøs en arkitektgruppe som BIG.

"På grund af vores størrelse har vi så mange kompetencer ansat, og allerede tidligt i den idéskabende proces er jeg i dialog med alt fra konstruktionsingeniører til dem, der ved meget om bæredygtighed, som kan hjælpe med at trykteste idéer fra starten af,"

fortæller Lisbet Fritze.

Hun har ikke noget imod, når et projekt bliver sendt tilbage til tegnebrættet for at blive præciseret, for iteration er grundpræmissen for skabelsesprocessen, og de bedste idéer opstår, når teamet arbejder sammen om at slibe dem til:

"Det giver vildt meget, at man kan få de her vidensbaserede input fra kollegaer med andre specialer end en selv så tidligt i designprocessen. Det handler om at skubbe designprocessen i den rigtige retning, og så er det lidt underordnet, hvad det er for en profil, der gør det. Det ligger i vores DNA at bære projekterne i flok og arbejde kollektivt, for idéerne bliver altid bedre, når der er flere øjne, der ser på dem."

Mens kollektive designprocesser har taget livet af myten om den egenrådige mesterarkitekt, så kræver det stadig - og måske i endnu højere grad end før - talent og visioner at skabe god arkitektur.

"Man skal være en mesterarkitekt for at komme godt igennem sådan nogle *co-creation* processer," siger Anne Corlin.

"God *co-creation* er ikke, at borgere eller antropologer eller bæredygtighedseksperter skal sidde og lege arkitekter. Det er, når hver faglighed bringer sin ekspertise til bordet, og arkitekten tager dem med i processen ret tidligt. Og man skal være en ret mesterlig arkitekt for at gøre et godt stykke arkitektarbejde, når man så tegner bygningen."



ARKITEKTUR FOR ALLE, ELLER KUN FOR IDEALKROPPEN?

København hyldes for sin arkitektur. Men byens arkitektur kan også holde folk med handicap udenfor. I stedet for at diskriminere, kan byer og bygninger både blive mere demokratiske og smukke, hvis tilgængeligheden tænkes ind fra starten.

Tekst Michelle Arrouas Foto Dennis Morton

“Indenfor designverdenen er der det her mantra om, at man skal tænke ud af boksen, men hvorfor spørger man så kun dem, der er inde i boksen?”

Caspar Eric

Caspar Eric går ofte over for rødt i København. Digteren og musikeren har cerebral parese og lider af spastiske lammelser i den ene side af kroppen, og det betyder, at han ikke altid kan nå at gå over et lyskryds, inden tiden løber ud.

Han har siddet og snakket om sine digte, der blandt andet handler om at have et handicap, i et lokale på Karen Blixen-museet Rungstedlund, hvor der ikke var adgang for handicappede. Han kommer altid ti minutter for tidligt, når han skal med toget, for hvis der er forsinkelser eller elevatoren ikke virker, kan han ikke kompensere for de tabte minutter ved at løbe efter toget.

Forleden var forfatteren i MUJI i Illum for at købe nogle møbler med sin far. Da de bar kasserne hen til bilen i parkeringskælderen under design-mekkaet kom en dame, der sad i en elektrisk kørestol, over til dem.

“Min far har fået en sportsskade, så vi gik og haltede ved siden af hinanden, da hun kom og bad om hjælp. Hun kunne ikke nå knappen til elevatoren, for den sad for højt oppe til, at kørestolsbrugere kan bruge den,” fortæller Caspar Eric.

Han holder en pause, mens ironien i, at Danmarks måske mest design-bevidste stormagasin ikke har tænkt over designet af deres elevator, bundfalder sig. Den tankeløst placerede knap er endnu et punkt på en endeløs liste over manglende ramper, uhensigtsmæssige trappetrin og elevatorer og handicaptolletter, der ikke virker. Hver især virker eksemplerne måske små, grænsende til det ubetydelige, men tilsammen løber de op i noget større:

“Den utanke, der er gået ind i, hvor man placerer en knap, siger ret meget. Det kan virke som lavpraktiske ting, men det er udtryk for noget større. Det handler om, hvordan vi tænker, at hvilke kroppe skal kunne bruge ting. Vi ser det ikke som diskrimination, men det har noget med diskrimination at gøre,” siger Caspar Eric.

Arkitekturen diskriminerer både, når den umuliggør nogle borgeres færden i samfundet, men også bare, når den bare besværliggør den:

“Den form for lille besværlighed, den lillebitte knap, kan få folk med handicap til at overveje, om de orker at tage ind til Illum. For hvis du i forvejen er vant til, at meget er besværligt, så har du måske bare ikke den energi. Handicappede har svært ved at komme ud, og over en bred kam er det største problem med at leve med et handicap næsten aldrig det fysiske handicap, men den ensomhed, isolation, mobning og diskrimination i samfundet, man møder.”



Smuk arkitektur og diskriminerende design

Caspar Eric er ikke alene med sin kritik. Undersøgelser viser, at mange danske kommuner og byer er bagefter, når det kommer til at sikre adgang til alt fra togstationer og museer til legepladser, butikker og naturen. Det gælder også i København. Dansk Handicap Forbund har påpeget, at København er bag europæiske hovedstæder som Berlin såvel som asiatiske storbyer som Beijing. Alligevel hyldes byen for sin arkitektur og Danmark for sit design. Det kan være frustrerende, når man selv oplever at blive diskrimineret af den:

“Det hænger ikke godt sammen, og det er frustrerende, for det føles som at gentage den usynlighed, der er problemet med at leve med et handicap. Vi er ret langt bagud, når det kommer til at tænke inklusion og tilgængelighed ind i arkitekturen. Folk tror, at vi gør det bedre, end vi gør, og det, at folk tror det, gør, at vi ikke udvikler os, selv om det ville være enormt nemt at gøre noget ved de her ting,” siger Caspar Eric.

Inden for arkitektfaget kaldes idéen om inkluderende bygninger, der er frit tilgængelige for alle mennesker, uanset om de har fysiske handicap eller ej, blandt andet universelt design. Begrebet opstod i USA i 1980'erne, og det dækker langt fra kun over at smække en rampe på en trappe eller at placere en elevator knap, så borgere i kørestol kan nå den. Målet er, at arkitekturen skal være med til at nedbryde opdelingen af mennesker med og uden funktionsnedsættelser og fremme inklusion i samfundet.

“Tankerne bag universelt design har i nogle år påvirket arkitekturfaget, men den har ikke påvirket den nok endnu. Det bliver set som mere og mere vigtigt, men tilgængelighed har desværre stadig lidt karakter af at være et speciale eller noget, man opfatter som et irritationsmoment. Ligesom mange af de andre krav, der er, når man bygger, eksempelvis krav til bæredygtighed, at bruge sunde materialer, energikrav, og så videre,” fortæller Peter Thule Kristensen, der er professor ved Kunstakademiets Arkitektskole i København.

Men universelt design handler netop ikke bare om at sikre, at en bygning lever op til en tjekliste om handicap-tilgængelighed, som man går igennem efter bygningen er blevet designet. Formålet er tværtimod at sikre, at inklusionen og tilgængeligheden tænkes ind, før den første streg er tegnet:

“Selvfølgelig ser man flere og flere elevatorer og ramper i byggeriet i dag, men det er stadig ikke tænkt ind som en æstetisk og formgivningsmæssig mulighed. Tidligere var der endnu tydeligere et *clash* mellem arki-

tektens vision på den ene side og tilgængelighed på den anden, men det skel opstod netop, fordi det ikke var blevet tænkt ind fra starten af, men i stedet resulterede i grimme lister og ramper, der blev tilføjet til sidst. Nu hvor idéen er mere udbredt ser man flere og flere steder, hvor tankerne bag universelt design gør, at formgivningen ligefrem bliver flottere, end den ellers ville have været,” siger Peter Thule Kristensen.

Han nævner eksempelvis Vestled ved Vesterhavet, hvor en kunstner, arkitekt og landskabsarkitekt har skabt et projekt, der er lige dele kunstværk og flader, der gør det muligt for folk med funktionsnedsættelser at komme helt tæt på havet og klitterne. Et andet eksempel er Viborgs gamle, brostensbelagte centrum, som har fået en overhaling, der både gør det nemmere for gangbesværede at komme rundt og har fået bydelen til at virke mere helstøbt og sammenhængende.

Kan man smække et elevatortårn ind i en fredet bygning?

Netop gamle bydele og bygninger har længe været en udfordring, når det kommer til at udbrede det universelle design. I et land som Danmark, hvor de fleste mennesker bor i huse fra før elevatorer var udbredte, og hvor der er mange fredede bygninger, handler det nemlig ikke kun om at tænke tilgængelighed og inklusion ind, når man bygger nyt - vi skal også arbejde os bagud og gøre gamle bygninger mere tilgængelige.

“Der er mange fredede bygninger i Danmark, hvor der slet ikke blev tænkt i tilgængelighed, da man opførte dem, og de udgør et dilemma. For hvad gør man med en fredet bygning som Thorvaldsens Museum? Man kan ikke smække et elevatortårn ind hvor som helst, og det er en udfordring,” fortæller Peter Thule Kristensen.

I Caspar Eric's øjne er det dilemma imidlertid nemt at håndtere.

“Vi har den her romantik omkring København, men det er en undskyldning for os selv, når vi siger, at vi ikke kan gøre noget for at gøre de gamle brosten eller de gamle, fredede bygninger mere tilgængelige. Sjovt nok er de bedre til det i lande som Italien og Frankrig, hvor meget af byggeriet er meget ældre end vores,” siger han.

“Det, at universelt design bliver set som noget grimt, er en stor del af problemet, og vi skal huske, at vores idé om det smukke ikke er noget objektivt, men noget, vi har lært. Hvis der eksempelvis er et rum, der ikke har adgang for nogle mennesker, fordi rummet skal være pænere for nogle andre, er det så smukt? Kan man

adskille den skønhed fra det, skønheden koster? Hvis der er et rum på Glyptoteket, hvor der ikke er nogle ramper, så synes jeg ikke, at det er smukt. Jeg synes, at det er grimt. Vi skal rekalibrere vores syn på, hvad der er smukt, og lære at se det smukke i en rampe.”

Arkitektur for den (mandlige) idealkrop

Der er en ting, der undrer Caspar Eric, og det er, hvor grimme ramper er. Mens man i dag kan få store dele af de objekter, der omgiver os i vores hverdag i et væld af farver, former og designs, så er udvalget lillebitte, når det kommer til hjælpemidler rettet mod folk med et handicap.

“Hvorfor er det, at jeg kan jeg få min MacBook i syv fede farver, mens en krykke eller rampe altid skal se ud på den samme, grimme måde?”

Det er der en kedelig forklaring på, fortæller Peter Thule Kristensen:

“Historisk set har forestillingen om en idealkrop været et afsæt for arkitekturen. I lang tid tænkte man, at arkitekturen skulle afspejle målene på Leonardo Da Vincis idealmand, ligesom Le Corbusier havde en idealkrop - en mand - som alt formgivning, fra højden på borde og ben til vinduers placering, i bedste fald var afledt fra. Det er rodfæstet i arkitekturen, at idealkroppen er afsættet for formgivningen, men universelt design gør op med idéen om kun at tegne arkitektur, der er til glæde for idealkroppe. Det er lidt ligesom inden for modeindustrien, hvor det meste tøj i dag er tegnet til 20% af befolkningen, men der er mange af os, der har brug for andre mål,” siger arkitekturprofessoren.

At det opgør først kommer nu skyldes til dels, at mange arkitekter måske har haft idealkroppe og levet uden funktionsnedsættelser. Det er samme argument som når feminister har påpeget, at manglen på kvinder i medicinalverdenen har betydet, at kvindesygdomme ofte er blevet fejldiagnosticerede eller ignorerede medicinsk set.

“Fraværet af en bestemt krop gør, at den ikke bliver tænkt ind. Hvis der var flere arkitekter med kropsvariationer i ledende funktioner, uanset om vi taler arkitektur eller andre felter, ville samfundet se anderledes ud. Og det anderledes ville ikke være noget, der var grimmere eller mindre praktisk for andre, det ville være bedre for os allesammen,” siger Caspar Eric.

Han påpeger, at mennesker med handicap ofte bliver set som besværlige, når de gør krav på deres rettigheder, på samme måde som kvinder er blevet set som vrede, når de har gjort det deres.

“Det har jo mange paralleller til feminismen og hvordan man opfatter den vrede kvinde. Men vi er simpelthen bare så langt bagud, at jeg slet ikke kan begribe det, når det kommer til handicappede,” siger Caspar Eric.

“Folk ser handicap som noget, der kommer indefra dem selv, men det er en meget gammeldags forståelse, som ikke er fulgt med tiden. Min funktionsnedsættelse opstår i mødet med samfundet. Vi ser handicappedes udfordringer som naturlige, som noget der kommer indefra, men udfordringerne kommer af, at verden ikke er gearret til mødet med min krop.”

Han har et konkret eksempel. Når en ung, hvid, kvinde skriver et vredt læserbrev om, hvordan det besværliggør hendes færdene, at så mange elevatorer er i udu, når hun bevæger sig rundt i byen med sin barnevogn, kan folk godt finde ud af at placere ansvaret det rigtige sted. Det kan de ikke, når det kommer til folk med funktionsnedsættelser:

“Alle forstår, at det er en kropps møde med samfundet, der pludselig er blevet besværligt, fordi elevatoren er gået i stykker. Det er den, der er noget galt med, ikke den hvide mor. Men når det kommer til en krop, der har et handicap, ser vi det som om, at det er kroppen, der er gået i stykker.”



Kreativ ressource frem for samfundsmæssig udgift

At tænke tilgængelighed og inklusion ind fra starten af ville gavne mange, og ikke kun folk, der har et handicap. Peter Thule Kristensen påpeger, at det voksende antal mennesker, der bliver ældre og ældre og lever i byerne, også stiller nye krav til arkitekturen. Og få mennesker er bedre gearede til at forstå og løse de udfordringer end folk, der har været vant til at leve med en funktionsnedsættelse.

“Vi bliver set som en udgift, men folk med anderledes kroppe er en enorm kreativ ressource. Vi kommer med nogle andre erfaringer og en anden måde at se verden på, og det er jo dér, innovation kommer fra,” siger Caspar Eric.

“Indenfor designverdenen er der det her mantra om, at man skal tænke ud af boksen, men hvorfor spørger man så kun dem, der er inde i boksen? Ingen er bedre til at tænke ud af boksen end os, for boksen har aldrig været for os. Folk med handicap er en enorm innovativ, fantasifuld ressource, for vi har levet et helt liv, hvor vi har været nødt til at finde en anden måde at gøre tingene på.”

Caspar Eric håber på, at grundidéerne om universelt design kan være med til ændre både tilgængeligheden og inklusionen i arkitekturen og måden, vi ser handicap på. Men klog af skade forventer han ikke, at det kommer til at gå hurtigt.

“Der findes ikke u-universelt design, det er bare dårligt design. Vi har været vant til at gøre nogle ting, som ikke holder. Hvis ikke du tænker tilgængelighed ind i dit design, så er din idé forældet.”



FREMTIDEN KOMMER

København kan virke som et travlt og tætbeskrevet blad, men de næste årtier kommer der til at skyde nye bydele og bygninger op midt i den by, vi kender. Stadsarkitekten Camilla van Deurs fortæller her om tre af de projekter, der kommer til at forme fremtidens København.

Tekst Michelle Arrouas Foto Simon Læssøe

JERNBANEBYEN

“Jernbanebyen bliver en helt ny bydel, som kommer til at ligge i det meget store industriareal, der ligger mellem Vesterbro og havnen. Det bliver ledigt fordi DSB flytter sine værksteder til Næstved. Området er en slags glemt Narnia-lomme på 570.000 kvadratkilometer, og det kommer til at sy Vesterbo sammen med de nye bydele langs havnen. Samtidig færdiggør det også den grønne kile fra Hovedbanegården og Rigsarkivet gennem Jernbanebyen og gennem Vestre Kirkegård helt til Valby Strand.

Det er et virkeligt interessant område, for det er både et national kulturminde, og så bliver det en grøn lunge midt i byen. 72 af de smukke, gamle værkstedsbygninger bliver bevaret og transformeret. Lokomotivværkstederne, kedelhusene vandtårnene er med til at fortælle historien om industrialiseringen og jernbanens udbredelse. Cobe – arkitekterne, der vandt konkurrencen - arbejder med såkaldte grønne væv i stedet for traditionelle gader. De løber gennem kvarteret som bilfri jernbanespor og bliver dobbelt så grønne som Sønder Boulevard.

Det bliver en foregangsbydel for noget af den transformation, vi kommer til at se andre steder. Der kommer til at være en ny skole, fodboldbaner og bevægelsesparker, et plejehjem, sociale boliger, og en stor offentlig park på to hektar. Og så bliver området hjem til 4500 nye boliger, 25% af dem almene, og 8000 kontorpladser.”

NATURPARK NORDHAVN

“Vi anlægger seks grønne parker i de kommende år, for i takt med, at byen vokser, så er der brug for flere grønne parker. Naturbuddet skal følge med befolkningen, der skal være masser af aflastningssteder for den tætte by.

Den største af de nye parker dem bliver en ny naturpark i Nordhavn. Den bliver 27 hektar stor, cirka halvt så stor som Fælledparken. På grund af dens størrelse bliver det hele byens park, og vi tror at folk kommer til at tage dertil fra hele byen, ikke kun fra Nordhavn.

Man kommer til at kunne sejle i kajak og bade fra parken, som ligger helt ud til vandet. Der er også et stort fokus på biodiversitet, og fordi parken ligger ud til havet, kommer den også til at have et kystsikringselement i sig, ligesom Lynetteholmen. De her år har vi fået et lidt komplekst forhold til havnen og havet, for det er en del af vores historie, et attraktivt byrum for rekreation, smukke naturoplevelser men det er også lidt farligt og usikkert i fremtiden med stigende havvands niveauer Vi skal forholde os til vandet og bynaturen på en ny måde, og det er Naturpark Nordhavn et eksempel på.”

MIDDELALDERBYEN

“Der er meget fokus på de nye kvarterer i byen, men vi arbejder også med hvordan eksempelvis Middelalderbyen skal udvikle sig de næste 10, 20 og 30 år. Et af de bærende elementer er, at der skal være mindre biltrafik og mere plads til grønt. Der kommer stadig til at være

36,3 år

er gennemsnitsalderen i Københavns Kommune. Nørrebro er den yngste bydel med et gennemsnit på 34,3 år Indre by er den ældste med et gennemsnit på 39,5 år.

Kilde: Københavns Kommune Status 2022

20 min. 40 sek.

går københavnere i gennemsnit om dagen og tilbagelægger derved 1,6 km.

Kilde: DTU Transportvaneundersøgelse, Teknik- og Miljøforvaltningen 2021

9%

af københavnere svarer, at de besøger strande og havnebade minimum 1 gang om ugen om vinteren.

Kilde: Bylivsregnskab 2021 Københavns Kommune

7.583

nye ungdomsboliger er der opført siden 2012.

Kilde: Københavns Kommune Status 2022

22.804 m²

er der opført til fabrikker og værksteder i København i perioden 2011-2021. Tallet for kontorbygninger og handel er i samme periode på 893.415 m²

Kilde: Københavns Kommune Status 2022

nogle biler, men det skal være på fodgængernes og cyklisternes præmisser. Politikerne i Borgerrepræsentationen har besluttet at nedlægge gadeparkering for stort set alt andet end handicap-, taxi- og leveringskørsel.

Vi har også fokus på, at der i højere grad skal være fokus på kulturelle og ukommercielle aktiviteter. Når man kigger på Strøget og Middelalderbyens udvikling var der i de første år i 60'erne fokus på at gøre det til en shoppingdestination og en gågade, så kom der mere fokus på caféer og byliv på pladserne i 80'erne og 90'erne, og nu skal vi have mere fokus på det kulturelle og det grønne i byens rum. Det gør vi blandt andet ved at fokusere på pladserne, hvor der skal skabes mere plads til at samles, uden at man skal sidde på en café og forbruge.”

HIGHLIGHTS

Find det fulde program på arkitekturhovedstad2023.dk



2022-2023

WINDOWOLOGY

Husets øjne. Lær mere om vinduets betydning for vores civilisation og kulturer verden over.

01/01 - 15/8, 10.00 – 20.00, Gratis, VILLUM Window Collection

VORES ARKITEKTUR

Oplev Vilhelm Lauritzens hverdagsmesterværker i denne storslåede jubilæumsudstilling.

01/01 - 10/4, 10.00 – 18.00, Entré, Dansk Arkitektur Center

WUNDERKAMMER

Jacob Sebastian Bangs Wunderkammer ser på spændingsfeltet mellem arkitektur og kunst.

23/2 - 9/4, Gratis, TIL.VÆRKS



Marts

BYG SELV I ZOO

Hvordan skal dyrene bo? Design selv et zoo-anlæg til næsehorn, pandaer eller krokodiller.

4/3 - 26/3, 10.30 – 15.00, Entré, Zoologisk Have

KUNSTENS PAVILLONER

Oplev en udendørs udstilling af fire biodiverser og bæredygtige pavilloner og en sanse-have.

15/3 - 22/10, Gratis, Bryghuspladsen

SO DANISH!

Glæd dig til den første udstilling, der viser den danske arkitektur-historie fra vikingetiden til i dag.

24/3 – 31/12, Entré, Dansk Arkitektur Center

BYVANDRING PÅ BANEN

Tag på opdagelse i det gamle jernbaneterræn ved Otto Busses Vej.

26/3, 11.00 – 13.00, 150 kr., Carlsberg Station

So Danish!

Glæd dig til den første udstilling, der viser den danske arkitekturhistorie fra vikingetiden til i dag. I udstillingen vil du opleve, hvordan arkitekturen til alle tider har spillet en central rolle for vores dannelse, vores kulturforståelse og vores fælles fremtid. Udover alle højdepunkterne i den danske arkitekturhistorie, vil der også være mulighed for at dykke ned i de enkelte stilperioder, møde arkitekterne, og opdage helt nye projekter, som har haft stor betydning for den arkitektur, vi er omgivet af i dag og i fremtiden.



Tidspunkt: Fra 24. marts
Sted: DAC – Dansk Arkitektur Center

dac.dk/udstillinger/so-danish

SÆRLIGE BYGNINGSVÆRKER I KBH

Opdag nogle af de særlige, oversete bygninger i og omkring København.

30/3, 19.00 – 20.00, Entré, Københavns Museum



April

KØBENHAVNS FORSVUNDNE BYPORTE...

Arkæologisk Værksted stiller skarpt på byen under byen.

1/4 - 9/4, 12.00 – 16.00, Entré, Københavns Museum

BINDESBØLL

Københavns smukkeste museum fejrer Michael Bindsbølls jubilæum fra 1848.

7/4 - 24/9, 16.00 – 17.00, Entré, Thorvaldsens Museum

EARTH DAY PÅ BOLIGVÆRKSTEDET

Åbent hus i Boligværkstedet - fremtidens bæredygtige boliger inviterer på besøg.

22/4, 10.00 – 15.00, Gratis, Otto Busses Vej 27

BYG BYG

Besøg legepladsen og byg dit eget lille træhus.

29/4, 12.00 – 15.00, Gratis, Legepladsen på Bispeengen

FRA ARBEJDERKVARTER TIL ANDELSBOLIGER

København har ændret sig fra 1950'erne og i dag. Hør om industri, BZ og store planer.

30/4, kl. 11.00 – 13.00, 150 kr., Trianglen Station



Maj

CPH VILLAGE

Rundvisninger i CPH Villages studieboliger. En fremtid med micro living og bofællesskaber.

2/5, 13.00 – 16.00, Gratis, CPH Village

BESØG PÅ LYKKEHØJ

Eksperterne viser løsninger i den renoverede andelsboligfor-ening Lykkehøj på Amager.

3/5, 15.30 – 17.00, Gratis, Peder Lykkes Vej 11

BALANCEGANG OVER HAVNEN

Oplev artister gå tværs over havnen på en udspændt highline højt over vandet.

4/5, 15.00 – 18.00, Gratis, Lille Langebro

COPENHAGEN IN COMMON

DAC's store sommerudstilling handler om det, vi har til fælles - arkitekturen i København.

5/5 - 22/10, 10.00 – 18.00, Entré, Dansk Arkitektur Center

RUNDVISNING I CARLSBERG BYEN

Kom med på rundvisning og få fortællingen om transformationen fra bryggeri til bykvarter.

10/5 - 11/5, 17.00 - 19.30, Gratis, Carlsberg Byen

RUNDVISNING PÅ ISLANDS BRYGGE

Bevaringsarkitekten og lokalhistorikeren viser rundt på Islands Brygge.

11/5, 17.00 – 19.00, Gratis, Islands Brygges Lokalhistoriske Forening og Arkiv

ARKITEKTUR FOR ALLE

Kom med på rundvisning i et af verdens mest tilgængelige kontorhuse.

12/5, 13.00 – 14.00, Gratis, Danske Handicaporganisationer

BYG EN DRØM - DIN DRØMMEBOLIG

Hvordan ser dit drømmehus ud? Byg det selv.

13/5, 11.00 – 13.00, 30 kr., Ørestad Bibliotek

10 ARKITEKTURPERLER FRA SØSIDEN

Få en ren saltvandsindsprøjtning af københavnsk stjernearkitek- tur. Forplejning inkluderet.

14/5, 10.00 – 15.00, 885 kr., Strømmas Kanalbåd Boldhusgade

RETEN TIL EN BOLIG

Byvandring på Nørrebro, om boligproblematikker og aktivisme gennem tiden.

14/5, 13.00 – 15.00, Entré, Arbejdermuseet

OPDAG GLYPTOTEKETS ARKITEKTUR

Bliv klogere på Glyptotekets største værk - den fantastiske bygning.

17/5 - 19/11, Entré, Glyptoteket

C.F. HANSEN - EN MESTER I LYS OG RUM

En udstilling om C.F. Hansen i et af hans mesterværker; Vor Frue Kirke.

24/5 - 17/12, 11.00 – 16.00, Gratis, Vor Frue Kirke

PÅ BYENS VEGNE

Kulturdistriktets oplevelseskonference sætter fokus på 'Den Inkluderende By'.

25/5, 14.00 – 20.00, Gratis, Tunnelfabrikken

FOTOUdstilling om ALBERTSLUND

Dronefotoudstilling om 1960ernes modernistiske forstad Albertslund.

27/5 - 24/9, 12.00 – 16.00, 50 kr., Kroppedal Museum



Juni

COPENHAGEN PHOTO FESTIVAL

Det overordnede tema 'rewilding' forholder sig til de urbane grønne frirum i byen

01/06 - 11/06, 130 kr., Copenhagen Photo Festival

ARKITEKTERNES TEGNESTUE

Kom med, når PLH Arkitekter, inviterer indenfor til talk om fremtidens arbejdsplads.

1/6, 15.00 – 18.00, Gratis, PLH Arkitekter

CAFX 2023

Copenhagen Architecture Festival sætter livet i centrum: symbioserne og levestederne.

1/6 - 11/6, Gratis, Hele Byen

VERDENSMÅLSPAVILLONER

Oplev fantasifulde og kreative bæredygtighedspavilloner langs havnen i København.

01/06 – 31/12, Gratis, Hele Byen

VI BYGGER EN MINIATURE-BY

Deltag i legepladsens arkitekturuge og vær med til at skabe en miniature-by.

30/5 - 2/6, 10.00 – 16.00, Gratis, Legepladsen i Nørrebroparken

JØRN UTZON TRILOGI

Oplev Jørn Utzons smukke trilogi på denne heldagsudflugt.

2/6 - 30/6, 10.00 – 14.00, 375 kr., Nordhavn Metro Station

ARKITEKT FOR EN DAG

På legepladsens arkitekturworkshop bygger vi arkitektur-modeller i genbrugsmaterialer.

2/6, 15.00 – 17.30, Gratis, Legepladsen i Skydebanehaven

Verdensmåls­pavilloner

I løbet af juni måned åbner en række fantasi-fulde, skæve og kritiske pavilloner langs havnen i København, som du kan lade dig forføre, provo-kere og inspirere af. Pavillonerne er designet til at bekæmpe klimaforandringer, fremme bæredygtig produktion og forbrug, sikre social inklusion og ligestilling og beskytte natur og biodiversitet. Samtidig skaber de smukke og inspirerende rum, der giver mennesker mulighed for at leve og arbejde på en mere bæredygtig måde.

Tidspunkt: Fra juni og resten af året
Sted: Langs havnen

uia2023cph.org

PÅ BÆNKEN

To kvindelige cirkusartister iscenesætter den ikoniske københavnerbænk til lyden af Chopin.

03/06, 16.00, Gratis, CPH Stage

DELTE VANDE

Udstillingen i Brønshøj Vandtårn fremviser visionen om tårnets omdannelse til naturbadesø.

6/6 - 17/6, 10.00 – 22.00, Gratis, Brønshøj Vandtårn

HIDDEN SPACES

En performativ lydvandring, der undersøger de rum vi har skabt i byen.

8/6 - 24/6, 135 kr., Vestamager Metro

KØBENHAVNERPICNIC

Kom med til Arkitekturhovedstads store bydelspicnic i København.

11/6, hele byen

RUNDVISNING I OLUFSGÅRD

Guidet rundvisning i boligforeningen Olufsgård.

15/6, 17.00 – 19.00, Gratis, Terosevej 2, 2770 Kastrup

FLORA ITALICA - THORVALDSENS UKRUDT

Udstilling om de rejsende italienske plantefrø, der spirede på Slotsholmen.

16/6 - 24/9, 10.00 – 17.00, Entré, Thorvaldsens Museum

FORMENS MAGI

Formens magi har fokus på hovedskikkelser inden for dansk design.

19/6 - 20/8, 10.00 – 18.00, Entré, Designmuseum Danmark

FREDERIKSBERG HOSPITAL

Frederiksberg Hospital skal fra 2027 og frem omdannes til et helt nyt bykvarter.

21/6 - 31/12, 10.00 – 16.00, Gratis, Frederiksberg Hospital

ARKITEKTURBINGO FOR BØRN

Bingo for børn: Kan du finde et ildebrandshus, et klokketårn eller en Københavnerbænk?

24/6 - 13/8, 09.00 – 18.00, Entré, Københavns Museum

C.F. HANSENS KØBENHAVN

Se nogle af Københavns smukkeste bygninger fra det tidlige 1800-tal.

25/6, 13.00 – 15.30, 95 kr., Reformationsobelisken

BYG DIN EGEN MINI-HUSBÅD

Byg og design din mini-husbåd med råd og støtte fra arkitekterne fra ALL ABOUT A.

29/6, 14.00 – 17.00, Gratis, Legepladsen i Skydebanehaven



Juli

TRANSFORMATION AF THORAVEJ 29

Besøg en nytænkende transformation, når byggepladsen på Thoravej 29 åbnes for én dag.

1/7, 12.00 – 14.00, Gratis, Pihlmann Architects

BYVANDRING: 'DARK DESIGN'

En byvandring om u/tilgængelighed i byrummet i det historiske København.

1/7 - 29/7, 15.00 – 16.30, 95 kr., Københavns Museum

UIA WORLD CONGRESS OF ARCHITECTS

Verdenskongressen for arkitekter afholdes i København under temaet 'Sustainable Futures: Leave no one behind'

02/07 - 06/07, 530 euro, Bella Centret

DAC ARKITEKTURLØB

DAC Arkitekturløb giver dig mulighed for at løbe eller gå igennem museer og bygninger.

2/7, 10.00 – 14.00, 295 kr., Dansk Arkitektur Center

BØRNE­NES BAGGÅRD

Gå på opdagelse i Københavns autentiske baggårde.

3/7 - 30/12, 10.00 – 17.00, Entré, Arbejdermuseet

MØD LÆRLINGE FOR BÆREDYGTIGHED

Mød lærlinge fra byggefagene når de bygger Danmarks mest bæredygtige ungdomsbolig.

5/7 - 31/8, 10.00 – 17.00, Gratis, Lokation følger

REVOLUTION: ÅNDSSVAGEFORSORGEN

Kom med indenfor hos Sundbygård og hør om beboernes hverdag.

19/7, Gratis, Sundbygård

August

FÆLLESSKABET KIGKURREN

I "Fællesskabet Kigkurren" er fokus biodiversitet og borger drevne aktiviteter.

17/8, 19.00 – 21.00, 30 kr., Fællesskabet Kigkurren

GENBRUGSARKITEKTUR

I Ørestad bygger vi med genbrugssten, genbrugstræ og genbrugsbeton.

27/8, 16.00 – 17.30, 200 kr., Copenhagen Towers



September

FOREDRAG OM 'ARKITEKTMOSEN'

Bliv guidet igennem et udvalg af enestående huse fra 'Arkitektmosen'

7/9, 19.00 – 20.00, 95 kr., Københavns Museum

ÅBEN FESTIVAL

Åben Festival hylder mangfoldighed og kreativitet på tværs af Østerbros pulserende kulturliv.

8/9 - 10/9, Gratis, Østerbro og Nordhavn

KØBENHAVNKØBENHAVN

Oplev værker relateret til København, set eller oplevet gennem kunstnerens øjne.

9/9 - 21/4/24, 11.00 – 18.00, Entré, Nikolaj Kunsthall

RUNDVISNING I NORDBRO

Nyd udsigten fra byens højeste tårn, Nordbrotårnet, mens Arkitema fortæller om projektet.

14/9, 16.00 – 17.00, Gratis, Nordbro

TINGBJERG: VISION OG VIRKELIGHED

En anderledes historie om det udskældte Tingbjerg med fokus på bydels arkitektur.

14/9, 19.00 – 20.00, 95 kr., Københavns Museum

EN PLADS TIL ALLE

Hvordan skaber vi en by for flere? Vær med, når vi hacker Israels Plads.

16/9, 10.00 – 18.00, Gratis, Israels Plads

ARKITEMA: ÅBENT HUS PÅ TEGNESTUEN

Åbent hus på tegnestuen.

21/9, 15.00 – 17.00, Gratis, Arkitema

ARKITEKTURÅR PÅ REFSHALEØEN

Refshaleøen folder et større program ud i anledning af Arkitekturhovedstad 2023.

25/9 - 30/9, Se online program, Gratis, Refshaleøen

BEYOND, BETWEEN, ALONG – SYDHAVN

Rundvisning i Sydhavnen og debat om hvordan byen bliver udviklet.

27/9, 16.00 – 17.30, Gratis, Se online program



Oktober

HVAD KAN VI LÆRE AF BAGGÅRDEN?

Sæt dig til rette i museets festsal til en aften, hvor vi skal blive klogere på de gamle baggårde.

1/10, 15.00 – 16.30, 75 kr., Arbejdermuseet

BAG FACADEN



Maskinhallen



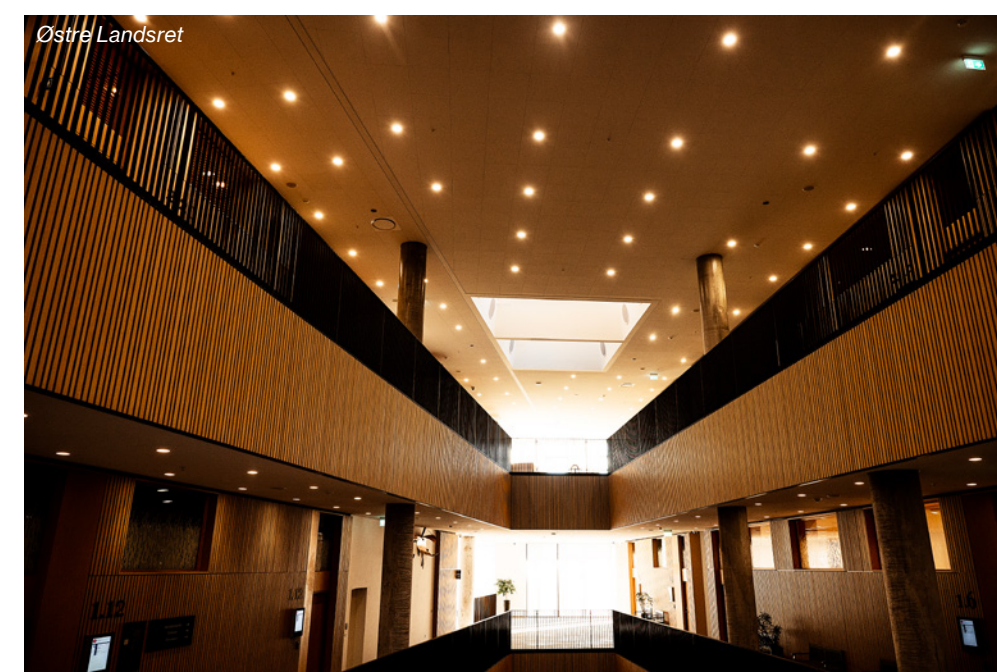
Østre Landsret



Maskinhallen

København er kendt og elsket for sine ikoniske byggerier, fra slotte til studieboliger og fra koncertsale til havnebade. Byen gemmer imidlertid også på en mere gemt og glemt arkitekturarv, nemlig alle de bygninger, som offentligheden som regel ikke har adgang til; eksempelvis palæer, kraftværker, retsbygninger og hemmelige teknikrum. Vi har fået adgang til to af dem, Østre Landsret i Nordhavn og Maskinhallen i Sundholm.

Foto Simon Læssøe



Østre Landsret

ØSTRE LANDSRET

I mere end 100 år har Østre Landsret haft til huse i Bredgade tæt på Amalienborg i indre København, men i 2022 flyttede landsretten til en ny og mere tidssvarende retsbygning, der er blevet opført i Nordhavn og tegnet af Henning Larsen.

Det gennemgående element i den nye bygning er træ. Væggene er beklædt med lameller, søjlerne sender et nik til de arkitektoniske detaljer i historiske rets- og regeringsbygninger, og et kunstværk af Jeppe Hein reflekterer lyset fra ovenlysinduerne. Andre værker af kunstnere som Tal R, Sanne Ransby og Per Kirkeby er spredt i bygningen.

Der er stort fokus på sikkerhed i bygningen. Den er designet, så retsmødernes deltagere – de anklagede, vidner, dommere, nævninge og domsmænd - ikke tilfældigt møder hinanden inden mødet. Dørene er lydsikre, og i kælderen, hvor der er arrestceller, er alle døre og karme sikret mod forsøg på ind- og udbrud.

Der er 20 retssale i bygning, der behandler anke- og kæresager fra det østlige Danmark såvel som større principielle sager som første instans.



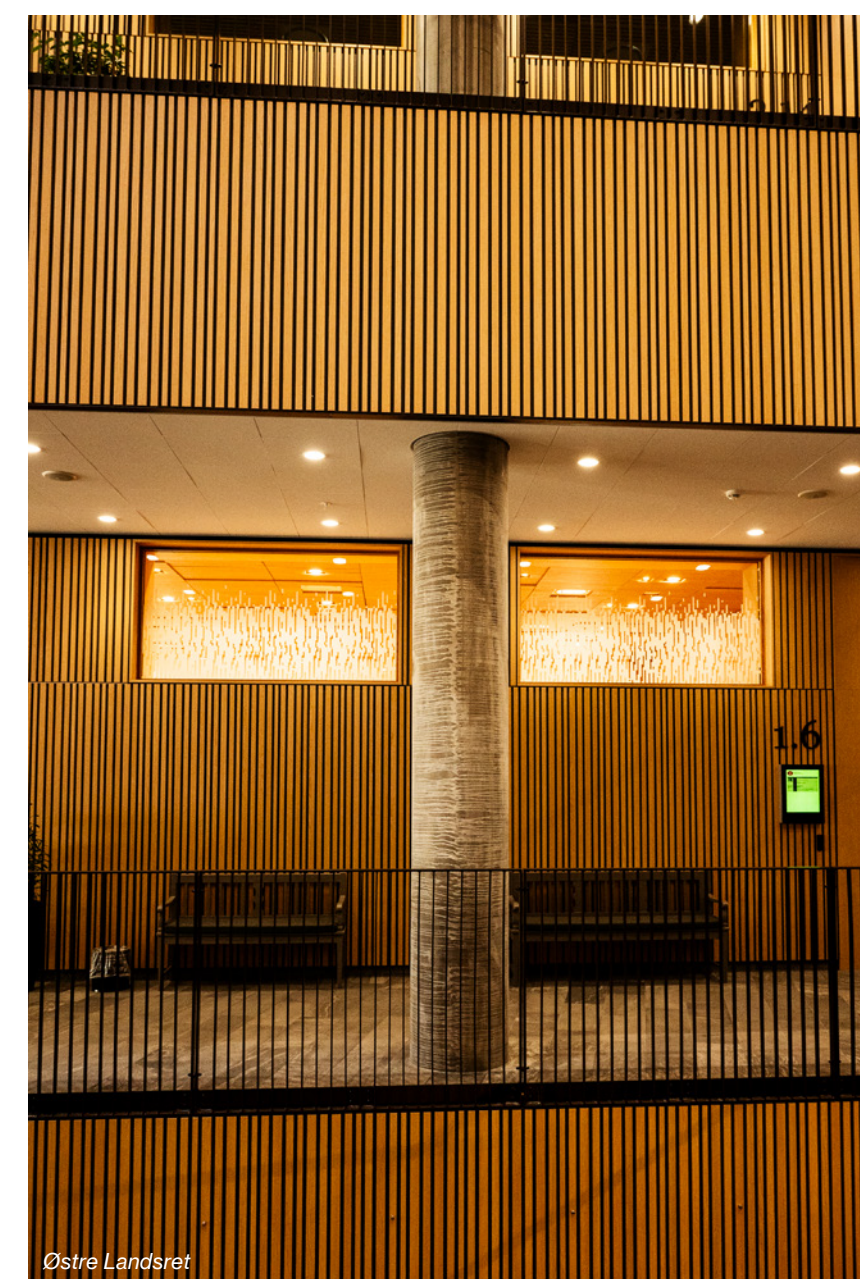
Maskinhallen



Maskinhallen



Maskinhallen



Østre Landsret

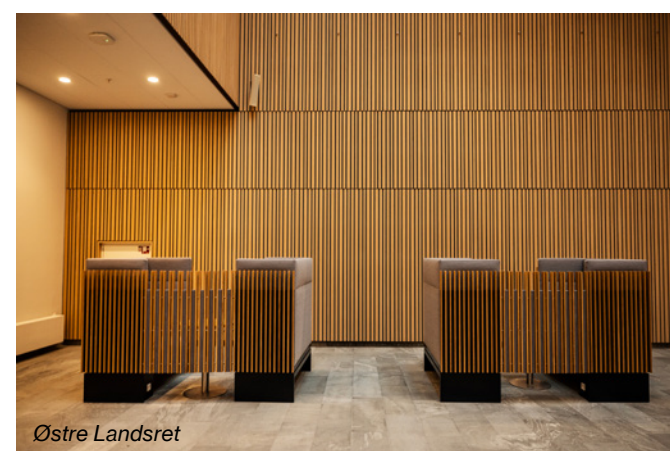
MASKINHALLEN

På hjørnet af Sundholmvej, Amager Fælledvej og Brigadevej ligger en klynge af bygninger, der blev opført i begyndelsen af 1900-tallet som tvangsarbejdsanstalt for samfundets udsatte.

En af bygningerne, Maskinhallen, er med til at fortælle historien om det selvforsynende lille samfund, der opstod omkring institutionen på Amager. Den består blandt andet af en smuk forhal med vægmalerier og træudskæringer og en rå kedelhal.

Maskinhallen var med til at producere varme og el til Sundholm. I dag bruges forhallen til arrangementer, mens kedelhallen ligger stille hen. Bygningerne er stadig hjem for nogle sociale, kommunale institutioner.

Arbejdstvangen på Sundholm ophørte først i 1976. Indtil da arbejdede Sundholms borgere – som talte folk med en dom, der var tvunget til at arbejde, og folk som var i stand til at arbejde, men ikke til at forsørge sig selv – blandt andet med at vaske og passe Sundholms grise.



Østre Landsret

OVERVURDERET UNDERVURDERET

Københavns arkitektur lægger scene til over en million menneskers liv, og byen er spækket med bygninger, mange af os har et forhold til. Vi har snakket med fotografen Petra Kleis, kunstneren Farshad Farzankia og DJ'en og dessertkokken Christel Pixi om deres forhold til nogle af dem.



PETRA KLEIS, FOTOGRAF

PALADS

Jeg synes, Palads er undervurderet, for der er ikke noget som den. Den er helt vildt meget sin egen, den har lidt *bad taste* og den er egentligt ret uduelig, men den er bare noget særligt. Det kan jeg generelt godt lide, det må der gerne være plads til i byen. Det er en underlig en, og det er bare meget fedt.

BLOX

Jeg synes nærmest ikke noget om den bygning, men hvis den er noget, er den totalt overvurderet. Den er en smule ligegyldig, det ligner lidt en containerlandsby, men jeg er med på, at man kan lave en masse seje ting inde i bygningen.

KØBENHAVNS 81 BROER

Jeg har total optur over broerne! De er undervurderede. Jeg elsker dem, især dem, der ikke er bygget for nyligt. Broerne er sindssygt flotte, især Langebro. De små huse, der ligger på broen, kan noget magisk. Jeg føler lidt, at alt der er forholdsvis gammelt, stadig holder. Man er gået op i detaljerne og i at gøre noget ud af det.

CARLSBERG BYENS HØJHUS

Jeg synes på ingen som helst måde, at det højhus, jeg har været inde i, er en flot bygning. Jeg bor også ved siden af det der skrækelige tårn på Nørrebro. Der er sådan noget med farve og form, der ikke er helt vildt heldigt dér, og det er lidt det samme i Carlsberg Byen. Jeg har set lejlighederne indefra, og de mangler virkelig sjæl. Det er lidt ærgerligt. Det er meget sjældent, at nyere bygninger imponerer mig. Desværre, for jeg ville gerne kune lide dem.

CHRISTEL PIXI, DJ OG TV-KOK

PALADS

Overvurderet. Det er en nostalgisk bygning, men jeg synes, den er grim. Den var måske sjov der i 1990'erne, hvor den blev malet, men det synes jeg ikke, at den er nu. Der er alt det her støj omkring, at bygningen skal fjernes, men jeg forstår det ikke helt. Jeg synes Scala, der lå lige overfor, var federe end Palads. Axel Towers, som er blevet opført hvor Scala lå, synes jeg til gengæld bare er helt ligegyldig.

BLOX

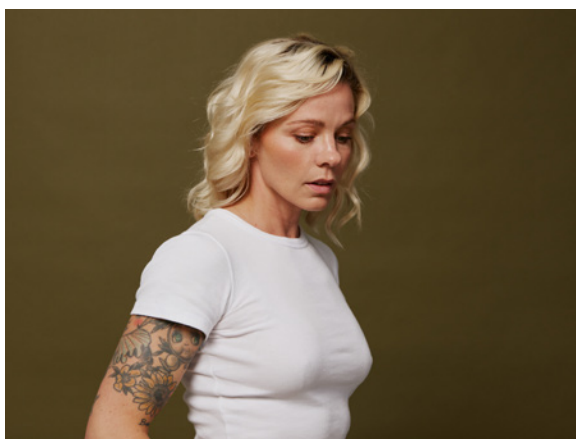
Blox er undervurderet, for jeg kan godt lide idéen om, at man bygger nyt sammen med gammelt. Jeg synes, det er cool, at vi har den her helt nye bygning, som ligger omringet af gamle bygninger. Og på den anden side af vandet ligger der de der kæmpestore, røde murstensbygninger, som er nogle af mine yndlingsbygninger i København. Jeg kan godt lide, at vi bor i en by, hvor det nye og det gamle kan smelte sammen.

KØBENHAVNS 81 BROER

Broerne er undervurderede, for de er med til at gøre København til én stor legeplads. I morges var jeg ude at *paddleboard*, og jeg *paddede* under min yndlingsbro, Olafur Eliassons. Den stikker ud på alle leder og kanter, den er så atypisk, den passer ikke rigtigt ind, men den er så smuk. Altsammen skal ikke være det samme, jeg elsker, når noget skiller sig ud. Cykelslangen ved Fiske-torvet cykler jeg på hver dag, og jeg elsker den. Når man *paddler* under den kan man se folk svæve over en, og hver eneste gang jeg cykler på den tænker jeg over, hvor fedt der er. Især om aftenen der er det helt vildt.

CARLSBERG BYENS HØJHUS

Undervurderet, ikke fordi jeg så godt kan lide selve bygningerne. Men jeg kan godt lide, at vi har et højhus, som vi ser hver dag. Bare at vi har et højhus, og også at det nærmest er det eneste, der er. Det kan jeg meget godt lide.



FARSHAD FARZANKIA, KUNSTNER

PALADS

Det er måske svært at sige, at noget der er så synligt er undervurderet, men det synes jeg, at Palads er. Det er Poul Gernes, der har malet den, og hans farvesammensætninger er et kæmpe stort kunstværk. Hvis det stod til mig, ville jeg bevare den, og ikke bare rive den ned for at tænke på, hvordan man ellers kan tjene penge på den plads. Og det, at man kan bruge bygningen, er en aktiv værdi i sig selv. Det er som om bygningen transcenderer fra bare at være arkitektur, som den jo også er, og bliver til noget kunst.

BLOX

Blox er overvurderet. I modsætning til Palads er det ikke en bygning, jeg som københavnner har et forhold til, jeg har aldrig besøgt bygningen, og jeg tror ikke, det bliver et sted, jeg kommer til at bruge særligt meget. Jeg ved heller ikke, hvad jeg skal bruge den til visuelt. Den er som så mange andre bygninger, der er maser af glas og jern, og hvad skal man sige om det? Jeg ved godt, at der har været meget kritik af den, men jeg synes stadig, at den er overvurderet. Den virker meget lukket og afskærmende for menneskeliv.

KØBENHAVNS 81 BROER

Jeg kan godt lide broer generelt, især dem i København. Man kan næsten ikke sige, at de er undervurderet, for de bliver jo brugt flittigt, men de er ikke overvurderede. De forbinder bydelene på en meget praktisk og verdensagtig måde, og så gør de selvfølgelig, at man kommer hurtigere fra A til B, hvilket er meget rart i hverdagen. Og så kan de det, at man pludselig svæver over vandet. Der er også broer, der er en begivenhed i sig selv. Det gælder eksempelvis Olafur Eliassons Cirkelbro. Hvis jeg kom til Danmark som turist, ville jeg være ret begejstret for den bro. Den kan man godt tage hen og besøge, også selv om man ikke skal fra A til B.

CARLSBERG BYENS HØJHUS

Er der et højhus i Carlsberg Byen? Det har jeg ikke lagt mærke til. Nye bygninger i stål og glas bider sig ikke rigtig fast i hukommelsen på mig.

Foto PR og privat

Forbrugerombudsmanden har slået fast, at det er *greenwashing*, når byggebranchen bruger ordet bæredygtighed om nye byggerier. Men på tværs af København arbejder ambitiøse tegnestuer med at gøre byen - og byggeriet - lidt grønnere ved at genbruge gamle bygninger i stedet.

Tekst Michelle Arrouas Foto Simon Læssøe

NOGET NYT, NOGET GAMMELT, NOGET GRØNT



Da Tunnelfabrikken blev opført i 1990'erne i det ydre Nordhavn vidste man godt, at den gigantiske bygning kun havde ét, midlertidigt formål: Her skulle tunnel-elementerne til Øresundsforbindelsen støbes, og derefter skulle bygningen rives ned.

De sidste par år er lignende projekter skudt op i Rødbyhavn på Lolland, hvorfra der arbejdes på Femernforbindelsen til Tyskland. Men i modsætning til Tunnelfabrikken har man allerede nu tænkt over, hvordan man kan give de massive byggerier nyt liv, når anlægsarbejdet er overstået:

”Det er et meget godt eksempel på, hvor hurtigt det går med bæredygtighedsdagsordenen”, siger Mads Møller fra arkitektgruppen Arcgency. Og på grund af dét skift i, hvordan vi tænker bygninger, har Tunnelfabrikken også fået lov til at blive stående. Arkitektgruppen Cobe, der har tegnet masterplanen for området omkring den ydre Nordhavn, har kæmpet for at bevare bygningen. De sidste par år har Mads Møller og hans partner Simon Vincent tegnet en ny plan for bygningen. Med sin længde på 261 meter og bredde på 125 meter er den er så stor, at den nærmest er en hel bydel i sig selv.

”Det var ikke nemt, men tiden modnede, og på et tidspunkt kunne man se, at det gav bedre mening at genbruge hallen end at rive den ned,” fortæller Mads Møller.

Something from something

Når den enorme industribygning åbner om nogle år, bliver den knudepunktet i et helt nyt Nordhavns-kvarter, som bliver hjem til alt fra spillesteder til gallerier, spisesteder og studieboliger, kontorer og restauranter, og så selvfølgelig en masse grønne områder. Arbejdet er kulminationen på deres 11 år gamle tegnestues mål om at transformere gamle bygninger for at give dem nyt liv i stedet for at bygge nyt.

”Vi er nødt til at tage vores ressourcer alvorligt, og det har været vores fokus i alle vores projekter, siden vi startede tegnestuen. Det her er det største af dem,”

fortæller Simon Vincent.

Udover Tunnelfabrikken har Arcgency været involveret i projekter som Absalon, et folkehus i en gammel kirke, Jernbanebyen, en helt ny bydel i det glemte ingenmandsland mellem Vesterbro og havnen, Kødbyen, hvor en gammel pølsefabrik er blevet til et nyt kontorfællesskab, og The Krane, en kran der i dag er hjem til et hotel, en spa og mødelokale. Der er nemlig ingen grund til at skabe *something from nothing*, når man kan skabe noget nyt ved at genanvende det gamle, siger Mads Møller:

”Du får enormt meget givet, når du arbejder med transformation. Det handler ikke kun om, at du får foræret nogle byggematerialer og ressourcer, som allerede er blevet brugt en gang og ellers ville blive smidt ud. Det er en helt anden måde at tænke på, hvor man ikke bare river alt ned og starter forfra, som er en mærkelig måde at forholde sig til ressourcer på. Meget er givet på forhånd, og du ved ikke, hvad du får ud af det, når du går ind i det. Det er vildt givende at bygge videre på noget i stedet for bare at starte forfra.”

Arkitekter skal ikke længere tegne nyt

De sidste par år har ordet bæredygtighed floreret i byggebranchen, ligesom det har gjort det i stort set alle andre afkroge af samfundet. Men i langt de fleste tilfælde er det vildledende, i al fald hvis man spørger Forbrugerombudsmanden, som i 2022 slog fast, at det er *greenwashing* at bruge ord som bæredygtighed, klimavenligt og grønt byggeri, og at det fremover vil blive straffet med bøder i millionklassen.

”Ifølge Forbrugerombudsmanden er der jo ikke noget nybyggeri i dag, der er bæredygtigt. Punktum,” siger Nicolai Bo Andersen, der er professor på Det Kongelige Akademi og leder af Arkitektskolens Center for Bæredygtig Bygningskultur.

For 15 år siden var han med til at starte afdelingen, der fokuserer på at give gamle bygninger nyt liv gennem det, arkitekter kalder transformation og restaurering. I modsætning til renoveringer handler det ikke bare om



“Arkitektur handler ikke længere om at tegne bygninger, der tager sig godt ud på Instagram. Det, vi skal gøre som arkitekter, er at skabe nye fortællinger om det gode liv.”

Nicolai Bo Andersen

Danmarks største enkeltstående klimatilpasningsprojekt.

Hvis der igen kommer et skybrud, der er lige så voldsomt som det, der i 2011 oversvømmede København - og det gør der nok - kan parken falde i niveau, så den kan fungere som en gigantisk fejebakke og opsamle 23.000 kubikmeter skyvandsbrud og sikre bydelen mod oversvømmelser.

Det er tegnestuen Tredje Natur, der står bag. De har specialiseret sig i projekter, der klima- og stormflods-sikker København. Og så handler de fleste af dem om at transformere eksisterende byggeri, fra parker og pladser til gader og bygninger, frem for at bygge helt fra bunden.

“På trods af den overophedede bygningsaktivitet, vi vi har set de sidste ti år, hvor folk har bygget som vanvittige, udgør nybyggeri kun 1% af den samlede bygningsmasse. Så det er ikke nok kun at fokusere på nybyggeriet, når vi skal gøre byggeriet grønnere og have mere fokus på klimatilpasning. Vi er nødt til også at tilpasse de bygninger og byrum, vi har arvet,” fortæller Flemming Rafn, der er en af stifterne af Tredje Natur.

Transformationer handler nemlig ikke kun om at genbruge eksisterende byggematerialer, men også om at klimasikre bygninger og kvarterer, der blev bygget lang tid før nutidens klimakriser. Tredje Natur har blandt andet arbejdet med at udvikle klimafiliser, der er perforerede af 42 små huller som opsuger regnvandet, og som det er håbet vil blive anvendt i store dele af København. De har også skabt visionen for Klimakvarteret omkring Skt. Kjelds Plads på Østerbro, og været med til at udvikle en ny ø i Københavns Havn, Lynetteholm, der både skal sikre byen mod stormflod og skabe grundlag for centrumnær byudvikling årtier frem.

Alle projekterne har det til fælles, at klimaet er det bærende element i projekterne. De gør så vidt muligt brug af nyudviklede, biobaserede og robuste byggematerialer og genanvendte ressourcer, for hvis byggebranchen nogensinde skal blive mere bæredygtig skal den stå på så mange grønne ben som muligt.

Og med alle projekter forsøger Tredje Natur at

skubbe klimaagendaen, også selvom tegnestuens to stiftere har måttet væbne sig med tålmodighed, når det kommer til arkitekturens potentiale til at ændre verden:

“Da vi startede, var vi båret af den her “yes we can”-bølge af begejstring og optimisme. Vi troede måske lidt naivt, at alle ville være på bølgelængde med os om et halvt år, og at vi ville se en radikal gentænkning af arkitekturens forhold til naturen. Det er nu mere end ti år siden, og der ligger jo tydeligvis stadig et meget stort arbejde foran os, så i dag er vi nok blevet lidt mere ydmyge. Det er en meget langsommelig proces, hvis du skal ændre noget, og uanset hvor radikalt vi går til værks, eller hvor hurtigt vi løber mod målet, så vil det kræve et enormt fokus at nå Parisaftalens målsætninger,” siger Flemming Rafn.

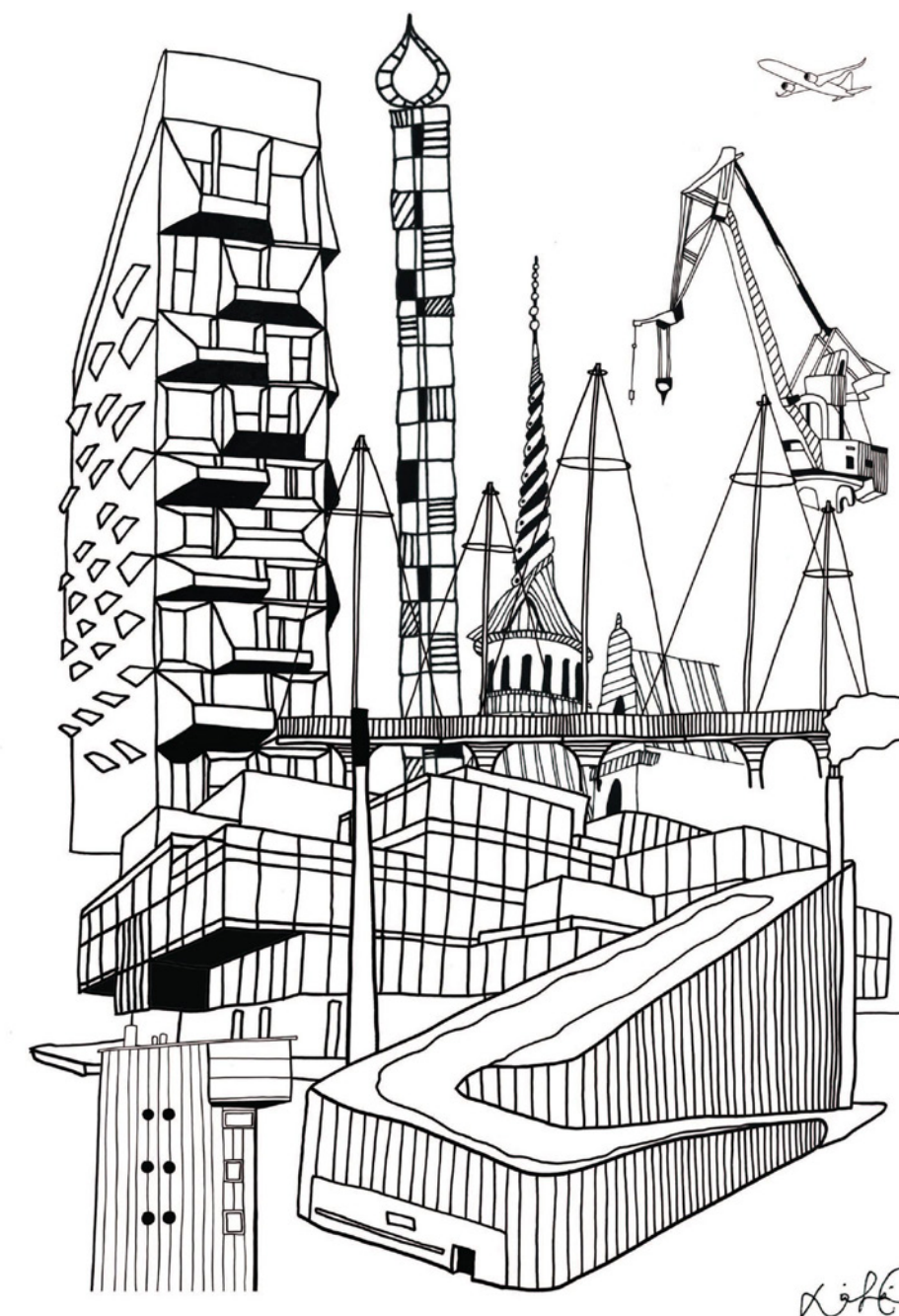
De lysende eksempler skal redde verden

Men selvom Tredje Natur har mistet troen på, at arkitekturen kan redde verden her og nu, så kæmper de stadig for at løfte hvert eneste projekt til nye, grønne højder - ikke fordi de tror, at det enkelte projekt kan gøre en stor forskel, men fordi de succesfulde projekter er den bedste måde at overbevise andre om at følge trop:

“Vores projekter skal stadig skubbe fremad. I dag ser jeg det som vores job at skabe de lysende klare eksempler på, hvor meget arkitekturen kan. Vi kan snakke nok så meget om, hvor meget, vi bør gøre, men det er de konkrete eksempler, der mobiliserer,” siger Flemming Rafn.

Den udlægning er Nicolai Bo Andersen enig i:

“Arkitektur handler ikke længere om at tegne bygninger, der tager sig godt ud på Instagram. Det, vi skal gøre som arkitekter, er at skabe nye fortællinger om det gode liv. Vi skal forbruge mindre, men det, vi forbruger, skal være af højere kvalitet. For at gøre noget ved klimakrisen er vi nødt til at korrigere hele vores værdigrundlag, ændre vores handlemønstre og skabe højere livskvalitet. Og det er her, arkitekturen, transformation og restaurering kommer ind i billedet, for hvis vi kan øge den æstetiske kvalitet i det, vi allerede har, kan vi mindske efterspørgslen efter det nye.”



Dansk Arkitektur Center

ARKITEKTURÅRET (ER OGSÅ) FOR BØRN

I hele 2023 byder byen på en lang række oplevelser for børn og barnlige sjæle. Så det er bare med at finde det praktiske tøj frem, sætte iPad'en i opladeren og komme ud i virkeligheden. Der venter masser af spændende og overraskende oplevelser i byens rum.



Farvelæg byen

En lyserød skibakke? Et grønt tårn? Eller måske en regnbuefarvet himmel? Bestem selv hvordan din by skal se ud. Sæt farver på det fine københavnerportræt, som er skabt af den grafiske designer Louise Haugaard Borges, som du kan følge på Instagram under @amileinthewoods.

Udvalgte arkitekturoplevelser for børn

De Bemandede Legepladser rundt i hele København inviterer alle børn til byggeværksteder. Du kan være med til at bygge en miniature-by, designe en mini-husbåd eller lege arkitekt for en dag, når vi bygger små arkitekturmodeller i træ.

Arkitekt for en dag - byg dit eget træhus

De Bemandede Legepladser, Skydebanen
2. juni, 15.00 – 17.30

Vi bygger en miniature-by

De Bemandede Legepladser, Nørrebroparken
30. maj, kl. 10.00 – 12.00

BYG BYG

De Bemandede Legepladser, Bispeengen
29. april, kl. 12.00 – 15.00

Find flere informationer og børneoplevelser her arkitekturhovedstad.kk.dk/program

Tag hele familien med på på Dansk Arkitektur Center

Dansk Arkitektur Center er fyldt med oplevelser i børnehøjde. Hver weekend og i ferier tilbydes åbne familieworkshops i Educatorium, hvor du kan bygge, tegne og hygge. Spis familievenlig mad i caféen, prøv VR og få pulsen op på den udendørs legeplads. Du kan også være kreativ med arkitektur derhjemme med tegne- og byggeaktiviteter, som du finder på hjemmesiden. Det er bare at gå i gang!

dac.dk/boern og dac.dk/diy-til-boern

Design dit eget spir

Der findes over 500 tårne i København og Frederiksberg. Ingen andre europæiske byer i samme størrelse, har lige så mange. Det er faktisk en rekord. På toppen af mange tårne sidder et spir. Det er sådan lidt for blær. Men hvordan ser et fedt spir egentlig ud? Vi har fjernet spiret fra nogle af byens mest berømte tårne og bygninger – så kan du selv give dit bud på, hvordan et sejt spir ser ud.

DAC

DANSK
ARKITEKTUR
CENTER



Få 20%
rabat med
Politiken
Plus

So Danish!

Ny udstilling åbner 24. marts

dac.dk

UNESCO-UIA
World Capital of Architecture
Copenhagen 2023
Official partner